

MONITOR

zpravodajský čtrnáctideník

ROČNÍK III., ČÍSLO 19

30. listopad 2006

(za dobrovolné příspěvky)

Tradice Otců

Z pojednání „O modlitbě“ od kněze Órigena

Podle slov našeho Pána a Spasitele *Boží království nepřichází tak, že by se dalo pozorovat, ani se nedá říci: Hle, tady je! nebo tam je! Neboť Boží království je mezi námi. Vždyť to slovo je blízko, téměř v našich ústech a v našem srdci.* Proto je jasné, že každý, kdo se modlí za příchod Božího království, modlí se nepochybně za to Boží království,

které má v sobě: aby v něm vzešlo, neslo plody a nabývalo dokonalosti. Neboť v každém svatém kraluje Bůh a každý svatý poslouchá Boží zákony, plné Ducha, a Bůh v něm přebývá jako v dobře spravované obci. Vždyť je při něm neustále Otec a spolu s Otcem kraluje v takové dokonalé duši Kristus podle slov Písma: *Při-*

jdeme k němu a učiníme si u něho příbytek.

A budeme-li bez ustání postupovat, dojde Boží království, které je v nás, svého vrcholu tehdy, až se naplní, co řekl apoštol; že Kristus, až se mu podrobí všichni nepřátelé, *odevzdá království Bohu a Otcí, aby byl Bůh všechno ve všem.* Proto se neustále modleme a vnitřně uschopnění přítomností Božího Slova říkejme svému Otcí, jenž je na nebesích: *Posvět' se jméno tvé, přijď' království tvé.*

Adventní radost

Dopis biskupa Vojtěcha

Milí přátelé, prožíváme jedno z nejkrásnějších období, dobu očekávání příchodu Ježíše Krista do světa, v němž žijeme, ale také do srdce každého z nás.

Vybavuje se mi příhoda, jíž jsem byl před lety svědkem... V jednom z večerů končícího Adventu jsem šel přes Brno na smlouvené setkání. Míjel jsem ozářené obchody, slyšel prolínající se směs koled, potkával mnoho spěchajících lidí... Všude vrcholil předvánoční shon.

V místě velké tlačenice jsem se stal svědkem setkání dvou žen. Obě vláčely nákupní tašky a jedna říká druhé: „To je bláznivec, co? Jsem zvědavá, jak to letos všechno stihnu.“ Druhá přitakala slovy: „Už aby to konečně bylo všechno za námi.“ Obě souhlasně pokyvovaly hlavou a já jsem zbytek cesty přemýšlel o vykradených Vánocích, ze kterých zbyla nepodstatná slupka hmotného blaha, shon, starosti a touha mít to za sebou.

Každý rok přemýšlím o předvánočním setkání jiných dvou žen ze začátku našeho letopočtu v judské vesničce Ain Karim, o jejich štěstí a nevyslovitelné radosti z toho, čím je obdaroval Bůh a o jejich těšení se na to velké, čím je vlastně teprve obdaruje.

Přemýšlím, co vlastně znamená Vánoce pro dnešního člověka a znovu objevuji krásu Adventu jako potřebné doby přípravy na svátky. Času, kdy zažijí, že někdo velmi bohatý mně dal to nejcennější, co měl. Svou lásku, po-



Foto: archív

chopení a odpuštění, abych z toho zase mohl rozdávat dál.

Boží láska, která k nám přichází v narozeném betlémském dítěti, se stává středem křesťanských Vánoc, na které se každoročně těším. — Jenže kolik lidí to tak chápe a kolik se jich těší právě na toto?

A tak se ptám: Jsme skutečně připraveni na Vánoce? Nemyslím, jestli máme

uklizeno, upečeno, navařeno, nasmaženo, nakoupeno, zabaleno, omašleno, odesláno, vyřízeno — i když ani tuto stránku Vánoc nechci zavrhnout a podceňovat. Ale jsme připraveni na to, kvůli čemu se to všechno děje?

Podle toho také prožijeme Vánoce buď radostné a požehnané, nebo jiné.

Přeji vám ty požehnané.

Mons. Vojtěch Cikrle, biskup brněnský

ZPRÁVY

Program papežovy cesty do Turecka

V rámci své pastorační cesty do Turecka pobude papež v této zemi od 28. listopadu do 1. prosince. Navštíví Ankaru, Efez a Cařihrad. Odstartuje 28. 11. v 9 hodin ráno z římského Fiumicina a přistane na ankarském letišti Esemboga ve 13 hodin místního času. Z letiště pojedou do mauzolea Kemala Atatürka. Oficiálně se pozdraví s představiteli státu a vykoná zdvořilostní návštěvu u prezidenta Ahmeta Necdetta Sezera. Dále se setká s ministrem zahraničí Abdulláhem Gülem a vedoucím státního úřadu pro náboženství (Dijanetu), sekčním šéfem Alim Bardakoglu. Zde pronese řeč. Večer se setká na nunciatuře s diplomatickým sborem.

29. listopadu bude papež v Efezu přítomen mši svaté ve svatyni Meryem Ana, „domku Panny Marie“, a pronese zde kázání. Večer odletí ze Smyrny do Cařihradu (Istanbul), kde se pomodlí v patriarším kostele sv. Jiří a nakonec

navštíví Fanar, rezidenci ekumenického patriarchy Bartolomaia I.

Vrcholem papežovy cesty bude čtvrtek 30. listopadu, svátek sv. Ondřeje, kdy bude Benedikt XVI. přítomen liturgii, kterou bude u sv. Jiří sloužit Bartolomaios I. Papež zde bude kázat a na závěr oba podepíší společné prohlášení.

Odpoledne je na programu návštěva chrámu Hagia Sofia a modlitební setkání s arménsko-apostolským patriarchou Mesrobem II. v arménské patriarší katedrále v Kumkapi. Papež setká se syrsko-pravoslavným metropolitou Morem Timotheem Samuelem Aktasem a s vrchním rabínem Izákem Halevym. Povečeří s členy turecké biskupské konference.

1. prosince bude papež sloužit slavnostní mši svatou v latinské katedrále Santo Spirito a naposledy kázat. Do Říma se vrací odpoledne.

KATH.NET

K papežově chystané knize

Ředitel tiskové kanceláře Svatého Stolce P. Federico Lombardi SJ vydal oznámení o chystané knize Benedikta XVI., jež má vyjít na jaře 2007. Její název zní *Gesù di Nazareth. Dal Battesimo nel Giordano alla Trasfigurazione (Ježíš Nazaretský, od křtu do proměnění)*.

„Je to první část velkého díla o Ježíši, a je skvělá novina, že ji budeme mít brzy v rukou,“ napsal P. Lombardi. Papež věnoval dopsání díla veškerý svůj volný čas a z toho je vidět, jak je pro něj důležitá.

Nepůjde o „dílo magisteria“, ale o plod vlastního papežova výzkumu, o němž lze svobodně diskutovat a jež lze kritizovat. „Je tedy jasné, že to, co papež v knize napsal, exegety a teology nezavazuje,“ vysvětlil P. Lombardi. Není to encyklika, ale osobní prezentace Ježíšovy postavy, kterou teolog Ratzinger sepsal dříve, než byl zvolen papežem.

P. Lombardi dodává, že v úvodu knihy papež vysvětluje, že v moderní kul-

tuře ... se stále šířeji otevírá trhlina mezi „historickým Ježíšem“ a „Kristem víry“. Ratzinger, při vši znalosti moderního výzkumu, chce prezentovat Ježíše evangelii jako reálného, „historického Ježíše“, jako přesvědčující postavu, k níž se můžeme a máme obracet s důvěrou, a na níž máme dobrý důvod založit svou víru a svůj křesťanský život. Tak chce papež touto knihou podpořit víru svých bratří a sester, a vychází přitom ze základního prvku víry — Ježíše Krista. „Je to velké dílo nejen exegetické a teologické, ale i duchovní,“ říká P. Lombardi.

P. Lombardi na závěr vzpomíná, jak hluboký dojem na něho v mládí učinil Ratzingerův *Úvod do křesťanství* a vyjadřuje jistotu, že tato kniha pomůže lidem plněji pochopit Ježíšovu postavu. Doufá, že všichni budou papežovi vděční za toto velké svědectví myslitele, učence a muže víry, o nezákladnějším bodu celé křesťanské víry.

VIS

Řeholnice pomáhají v Thajsku

Thajská komunita „Dcer Panny Marie Pomocnice křesťanů“ slaví 75 let své činnosti. Sestry poskytují lidské, kulturní a profesní vzdělání dětem ulice, starají se o lidi s AIDS a prosazují důstojnost žen i základní lidská práva. Letos byly otevře-

ny dvě nové stanice, z nichž jedna slouží dívkám v nouzi. Sestry doplňují činnost salesiánů, kteří přišli do Thajska v roce 1930; o rok později přišlo pět sester. Jejich thajská provincie byla ustavena v roce 1952.

Fides

Papež svolal kurii

16. listopadu se papež Benedikt XVI. setkal se spolupracovníky z římské kurie: tématem setkání byl kněžský celibát a případ arcibiskupa Milinga, který nedovoleně vysvětil čtyři biskupy, což s sebou nese automatickou exkomunikaci.

Účastníci setkání vydali komuniké, podle něhož podtrhují význam kněžského celibátu podle katolické tradice a zdůrazňují potřebu solidní formace kněží.

Podle údajů vatikánské Kongregace pro klérus opouští kněžský úřad každoročně 1 000 kněží. Řada z nich se vrací zpět a jejich případy jsou individuálně zkoumány. Od roku 1970 do roku 1995 se vrátilo 9 550 kněží.

Zenit

Papež o kontemplativních komunitách

Kontemplativní, klauzurní kláštery jsou „zelenými plíscemi“ společnosti, řekl papež před modlitbou Anděl Páně na den *Pro orantibus* 14. listopadu.

„Mnozí se ptají na význam a hodnotu jejich přítomnosti v naší době, s jejími naléhavými situacemi chudoby a nouze, jež je třeba řešit, a ptají se, proč se uzavírají za zdmi kláštera a nedopřát ostatním užitek z vlastního talentu a zkušeností. — Ale tyto bratři a sestry v tichosti svědčí o tom, že uprostřed každodenních výkyvů osudu, často bouřlivých, je Bůh jedinou oporou, jež neselhává, skálou věrnosti a lásky...“

„S tím, jak se šíří potřeba lidí opustit denní rutinu velkých městských aglomerací a hledat místa ticha a meditace, jsou kláštery kontemplativního života oázami, kde člověk, poutník na zemi, může přijít ke zdrojům Ducha a utišit svou žízeň,“ řekl papež. „Tyto zelené plíce jsou nezbytné a prospěšné pro všechny, i pro ty, kdo ani nevědí, že existují.“

Zenit

Vážení čtenáři,

děkujeme Vám všem, kteří jste zasláním finančního daru umožnili další vydání *RC Monitoru* a pomohli pokrýt režijní náklady spojené s jeho vydáváním.

S upřímným Pán Bůh zaplať

redakce

ZPRÁVY

Průvod homosexuálů ve Svatém městě se nekonal

Ve čtvrtek 9. listopadu byl na poslední chvíli stažen pochod homosexuálů Jeruzalémem. Poslední argument uplatnily bezpečnostní síly, které upozornily, že nemají dost lidí, aby čelili očekávaným nepokojům v Gaze a ještě udržovali pořádek kolem jeruzalémského pochodu.

Pořadatelé se tedy omezili jen na shromáždění na stadionu Hebrejské univerzity, které se konalo 11. listopadu, tj. 20. chešanu, kdy se podle židovského pořádku čte jako sidra 18. – 22. kapitola z Genesis včetně vyprávění o zkáze Sodomy a Lotově záchraně. Sešlo se pouze 1 000 účastníků, které střežilo 3 000 policistů.

Proti pochodu se nakonec postavil i Vatikán. Vatikánská tisková kancelář vydala nótu, jež upozorňuje, že při minulých přehlídkách byly systematicky uráženy náboženské hodnoty. Vatikán v ní vyslovuje nesouhlas s touto iniciativou, která představuje „tvrdý útok na cítění milionů židů, muslimů a křesťanů, kteří uznávají posvátný charakter města Jeruzaléma a žádají, aby jejich přesvědčení bylo respektováno“.

Apoštolská nunciatura v Izraeli vyzvala izraelské ministerstvo zahraničí, aby úřady „zabránilly necudným přehlídkám a jakýmkoli akcím, jež urážejí cítění náboženských komunit sídlících v Jeruzalémě“. Odvolala se tak na společnou deklaraci Komise Svatého stolce pro náboženské vztahy se židy a hlavního izraelského rabinátu ze října 2004.

„Průvod homosexuální pýchy“ se měl v Jeruzalémě konat v létě, ale zastavily ho boje v jižním Libanonu a severním Izraeli. Nyní se měl konat v pátek 10. listopadu.

Proti konání průvodu se postavili ortodoxní židé a muslimové. Námitky měla i policie a její pomocné civilní organizace. Narůstaly obavy, že průvod vyostří vztahy mezi židy a muslimy, kteří budou označovat právě sionismus za příčinu znesvěcení Svatého města. Podobné námitky měl primátor Jeruzaléma Uri Lupoljanski.

Ortodoxní židé argumentovali, že tímto pochodem „bude Bůh velmi uražen“. Stavějí a zapalují na ulicích bariády.

I liberální list *Haárec* uveřejnil komentář, kde se říká, že v tomto případě „nejde ani o menšinová práva, ani o svobodu vyjadřování a shromažďování, ale o úmyslné pošlapávání náboženského a mravního cítění lidí v Jeruzalémě“.

Nejvyšší soud byl zahrnut protestními peticemi.

Ministr průmyslu, obchodu a práce Eli Jišaj ze strany Šás vyjádřil obavu, že „homosexuální pochod zapálí celý Střední východ“.

Příznivci pochodu koncem minulého týdne znesvětili synagogu Geulat Jisrael v Tel Avivu provokativními nápisy a vytloukli okna.

VIS, Zenit, The Telegraph, Jerusalem Post, Haárec

Britské aerolinie diskriminují křesťany

Zaměstnankyně Britských aerolinií, která měla při práci za přepážkou na krku křížek, byla propuštěna. Její odvolání bylo zamítnuto.

Paní Nadja Eweida se bránila tím, že muslimské a síkhské symboly Britské aerolinie připouštějí. Nato společ-

nost namítla, že čádky a turbany se nedají pod uniformou skrýt, ale křížek ano.

Paní Eweida může získat své místo zpátky, ale musí dodržovat předpisy a křížek skrýt.

KATH.NET

Film o zázraku Panny Marie Guadalupské



Foto: archív

8. prosince se začne ve Spojených státech promítat film *Guadalupe*, a to v rámci oslav 475. výročí zjevení Panny Marie svatému Juanu Diegovi v Tepeyac. Už 30. listopadu se začne promítat ve 150 mexických kinech.

Režisér Santiago Parra, původem z Ekvadoru, filmoval scény v Evropě i na americkém kontinentě. Film produkuje

Katolické uznání protestantské charitativní pracovníci

Käthi Zellwegerová, švýcarská humanitární pracovníce a členka protestantské církve, získala po 28 letech práce v Honkongu možnost působit v severokorejském Pchongjangu. V severní Koreji přitom bojuje o každodenní přežití 23 milionů lidí.

19. října letošního roku obdržela paní Zellwegerová od Svatého stolce vyznamenání svatého Řehoře Velikého. Při té příležitosti s ní P. John Criveller, misijnář PIME, udělal interview o její dlouholeté činnosti.

Paní Zellwegerová pomáhala v 70. letech minulého století vietnamským uprchlíkům směřujícím do Honkongu, v 80. letech rozvíjela sociální služby v dříve nedostupných částech Číny, a od poloviny 90. let pomáhala uprchlíkům ze Severní Koreje.

Paní Zellwegerová řekla, že v Severní Koreji žijí vyjímeční lidé. Jsou odhodlaní a mají odvahu překonávat jakékoli překážky.

Zenit

Pravoslavná misie u Číňanů žijících v Rusku

Ruská pravoslavná církev se rozhodla posílit misijní činnost u čínské přistěhovalecké komunity v Rusku, aby pomohla její integraci. Řekl to P. Dionisi Pozdnajev ze zahraničního oddělení moskevského patriarchátu.

Proto se budou konat bohoslužby v čínštině a připravují se duchovní pro misijní činnost: už deset seminaristů studuje čínštinu na tajvanské univerzitě.

V ruských seminářích už také studují v Rusku usedlí Číňané.

P. Pozdnajev řekl, že pokud se někdo z Číňanů studujících na sekulárních školách v Rusku rozhodne dát pokřtít, nebude mu nikdo bránit. Je to svobodné rozhodnutí a čínské úřady do něj nemají co zasahovat.

Pozdnajev dodal, že někteří Číňané, kteří v Rusku pracují nebo studují, už konvertovali k pravoslaví. Není to ale masový fenomén.

Asia News

společnost *Dos Corazones (Dvě srdce)*.

Zenit

ZPRÁVY

Mercedáři proti novým formám otroctví

Počátkem listopadu se konal v Římě kongres mezinárodní mercedářské rodiny na téma „Otroctví ve třetím tisíciletí a mercedářská reakce“. Řád Panny Marie *de mercede redemptionis captivorum* – na vykupování vězňů za plat – byl založen roku 1218 v Barceloně svatým Petrem Nolaskem, jemuž se Panna Marie zjevila. Jeho hlavním úkolem bylo vysvobozovat křesťany z muslimského otroctví.

Na kongresu zaznělo, že otroctví není věcí minulosti; tato metla stále existuje, a to i ve vyspělých zemích. K jeho tradičním formám přibyl obchod s dětmi, prostitute a dětská pornografie, vykořisťování dětské práce, sexuální mrzačení malých dívek, obchod s lidskými orgány, atd.

P. Dámaso Masabo, generální prokurátor řádu, řekl, že např. v Číně je obchod s orgány velmi lukrativní – dvě ledviny

stojí 62 000 USD, dvě plíce 15 000 USD, jedna rohovka 30 000 USD. „Také v Pákistánu se ročně prodá na 6.500 ledvin,“ dodal.

Výhodné ceny jsou také v Evropě. Moldavané nebo Bulhaři prodávají jednu ledvinu za 1 900 až 3 800 euro: kupci je pak implantují v Istanbulu za 100 000 až 180 000 euro.

P. Masabo také uvedl čísla o obchodu s lidmi. V otrockých podmínkách dnes žije přes 270 milionů lidí, což je více, než téměř 12 milionů lidí vyvezených z Afriky mezi rokem 1450 – 1900. Vykorišťováno je přes 200 milionů dětí, z toho 50 milionů v Asii.

Obrovské množství žen je prodáno k prostituci: jen na ulicích Itálie šlape 50 000 – 70 000 žen z východní Afriky, Latinské Ameriky a východní Evropy, z čehož až 40 % je nezletilých.

Zenit

Velká Británie: Vězení pro lékaře, který odmítne eutanázii?

19. listopadu oznámil anglický kancléř lord Falconer, že lékař bude moci být potrestán vězením, odmítne-li odebrat pacientovi umělou výživu a tak ho vyhladovět a dehydratovat k smrti.

Labouristická vláda tak ohlásila, jaké budou směrnice pro lékaře, až vstoupí do účinnosti Mental Capacity Act – zákon o mentální kompetenci. Zanechá-li pacient tzv. *living will* – tedy předem sepsané prohlášení, jež žádá ukončení léčby, musí se podle tohoto prohlášení personál řídit, i když pacient zemře.

Udržet pacienta naživu bude trestné.

Alex Schadenberg, ředitel kanadské Koalice za prevenci eutanázie, varoval, že uvedený zákon zavádí eutanázii zanedbáním. „Mluvíme o základní lékařské péči pro pacienty, kteří nejsou v nebezpečí smrti, ale potřebují pravidelnou

péči. Odejmut jim tuto péči znamená, že pacient nezemře v důsledku choroby, ale v důsledku zanedbání.“

Dr. Peter Saunders, předseda Křesťanského lékařského sdružení, řekl, že se obává o osud pacientů, kteří učiní ukvapené rozhodnutí, aniž by byli o své diagnóze správně informováni a jsou hnáni strachem, že budou zbytečně „udržováni naživu“.

Ředitel Schadenberg konstatoval, že se takto ve Spojeném království zavádí eutanázie „zadními vrátky“. Dodal, že na letošní konferenci o „právu na smrt“ v Torontu se právě o „eutanázii zanedbáním“ hovořilo. „Smrt dehydratací je strašná,“ uvedl, „takže zanedlouho prostě někdo řekne – tak mu radši dejme injekci, je to humánnější“.

LifeSite News

Druhý ročník ceny HARAMBEE

Při příležitosti kanonizace Josémaría Escrivá, zakladatele Opus Dei, v roce 2002, byla založena cena HARAMBEE, jež má povzbudit šíření informací o Africe vymykajících se obvyklým stereotypům.

Letošní cenu za africkou produkci obdržel Nigerijec Gabriel Otonoku, za neafrickou produkci Ir Jim Fahy.

Otonokovy filmy líčí Nigerii jako

mírumilovnou zemi, kde spolu žijí v harmonii křesťané, muslimové i animisté.

Fahyho film vypráví příběh irského lékaře Mikea Meegana, který pracoval 25 let u Masajů v Keni, na území bez infrastruktury, bez elektřiny, bez čisté vody, zdecimovaném AIDS, cholerou, malárií a TBC.

Fides

Exodus křesťanů ze Svaté země narůstá

Agentura AP uvádí, že exodus křesťanských Arabů z území Palestinské správy dostal nový podnět po narůstajících muslimských protikřesťanských provokacích. Soumrak křesťanských Arabů v Betlémě má paralelu s osudem křesťanských společenství v arabských zemích.

„Většina zdejších křesťanů buď odchází, plánuje odchod nebo přemýšlí o odchodu,“ řekl AP výkonný ředitel Nadace Svaté země Sami Awad. „Nejistota je hluboká a stále se zhoršuje.“ Františkánská Nadace Svaté země uvádí, že během 60 let křesťané z oblasti „vymizí“.

Křesťanský majitel restaurace Ibrahim Šomali prodává co může předtím, než se tento měsíc odstěhuje do Flintu v Michiganu, USA. „My křesťané se nyní cítíme jako na kříži,“ řekl.

Aruc ševa, mbs

Katolíci v Bosně diskriminováni

Františkánský provinciál Bosny, P. Mijo Džolan, řekl při návštěvě agentury ACN, že bosenští katolíci jsou ústavou z roku 1995 stále diskriminováni; rozhovory o její úpravě selhaly a exodus katolíků z Bosny narůstá. Ti, kteří uprchli během války, se do svých domovů nevracejí.

Církev se snaží udržet u katolíků naději v budoucnost. „Církev musí mluvit tam, kde jsou ignorována základní lidská práva,“ řekl provinciál Džolan.

ACN

Záplavy ve východní Africe: Charita pomáhá

Mezinárodní katolická charita pomáhá lidem v Somálsku a v Keni, kteří jsou ohroženi záplavami: jejich počet odhaduje na 1,8 milionu osob. Společně s evangelickou Diakonií už dala k dispozici 200 000 euro. Dodává potraviny, plastové folie a moskytiéry.

Nejhůře postižen je region jižně od Mogadišu, který je obilnicí Somálska: velké plochy obilí teď stojí pod vodou.

V Keni podporuje Charita asi 10 000 obětí povodní. Lidé dostávají potraviny, pitnou vodu, oblečení a léky.

Zenit

HISTORIE

Inkvizice

Slovo inkvizice pochází z latinského „*inquirō*“ – vyšetřuji, což je činnost ne snad dvakrát povznášející a příjemná, bezesporu však nutná a potřebná. Jak je tedy možná, že se tento výraz stal synonymem tmářské zloby, náboženské nesnášenlivosti a dokonce si vysloužil i tak nehorázný přívlastek jako „rituální vraždy“? A jak je vůbec možné, že křesťanství, náboženství lásky a mírumilovného evangelia, mohlo stát u zrodu něčeho tak zvráceného v očích moderní společnosti – křesťany nevyjímaje – jako je vnucování víry násilím? Tento článek se bude snažit odpovědět na tyto ožahavé otázky spíše z teologicko-historického pohledu, aby poukázal na naukovou genezi celého problému, a nevdá se tedy cestou soudně-pozitivistickou, která v sobě nese značné nebezpečí. Pokud se v diskusi o inkvizici sami postavíme do pozice těch, kdo operují především, čísly, statistikami a právními předpisy, budeme velice zranitelní právě na tomto poli. Aby byl nějaký režim zvrácený, nemusí přece nutně popraviti mnoho lidí: i diktátorské režimy postupují podle jistých právních procedur, i ony se mohou nacházet ve výjimečných podmínkách, které jsou materiálně a tudíž „nevyhnutelné“ podmíněny... My se však nesmíme nechat vmanévrovat do pozice, kdy bychom tak jako marxistická či pozitivistická historiografie vše redukovali na materiální nutnost; vždyť to je přeci v naprostém protikladu jak ke křesťanské víře, tak i zdravému rozumu! Pokud budeme vysvětlovat vznik inkvizice a zlo (ať už morální či fyzické), které napáchala, jakousi dějinnou nutností či ještě vulgárněji tím, že zkrátka „byla těžká doba“, jak budeme moc hájit svobodu lidské vůle? A jak budeme moci oprávněně kritizovat skutečné zlo v dějinách, když ho jednou budeme vysvětlovat nevyhnutnou nutností? Či jak budeme moci odmítnout současná relativistická pojetí člověka a morálky, pokud se právě ve vztahu k vlastním dějinám uchýlíme k laciné relativizaci?

Teologické předpoklady

Jsou dvě zásady, které platí v celé historii křesťanství, kterých se nelze vzdát a které je nutno vždy držet. První z nich vychází i ze samotné přirozené filosofie a morálky a člověk nepotřebuje Zjevení, aby k ní dospěl: „Dobro celku má přednost před dobrem jednotlivce“, jak uza-



Foto: archivo

vírá svou odpověď i svatý Tomáš Akvinský v Teologické sumě (II-II, q 64, a 2). Tato jistě správná zásada však musí být aplikována obezřetně, vždy s ohledem na to, že lidská osoba stále zůstává účelem sama o sobě a nikdy nemůže být brána jen jako nějaký prostředek k realizaci dobra společnosti. Jaké hrozivé následky to má, když je toto pojetí osoby ignorováno, není bohužel těžké najít v žádném úseku lidských dějin. Druhá zásada může být snad také dovozena pouhým lidským rozumem, přeci jen však k jejímu poznání a pochopení Zjevení výrazně napomáhá. Dala by se formulovat asi takto: „Duchovní dobra a dimenze člověka mají přednost před tělesnými.“ Pokud to není požadavek prostého rozumu, tak je to jistě požadavek víry a to i s tím důsledkem, že duchovní smrt je nepochybně horší než smrt tělesná. A to má následky hned ve dvou rovinách. Jednak je hříchem ještě těžším než vražda, to když někdo zabije druhého duchovně (totiž pohorší ho k odpadu od víry), jednak pro něj samého je lepší zemřít, než se dopustit takového těžkého hříchu. Vzpomeňme jen na Kristova velice silná slova adresovaná těm, kteří by pohoršili byť jen jediného z oněch maličkých! (srov. Mt 18,6 a paralely) Jak bylo svrchu řečeno, toto jsou správné a nutné zásady křesťanské víry a pochopit je může i člověk, který víru nemá. Aplikace těchto principů však není jednoduchá ani v praktické, ani teoretické rovině, a tak přivedla i skutečné teologické velikány a svaté muže k chybným závěrům.

Historický vznik

Přestože „Konstantinovský přelom“

(jeho stručnou prezentaci lze najít například v Rudolf Fischer: *Malý teologický slovník*; Zvon, Praha 1995, str. 86–88) už byl do značné míry očištěn od přehnaně negativního hodnocení, jímž ho zahrnuje jednostranná protestantská kritika od Luthera po Harnacka, zůstává nicméně pravdou, že tento historický proces přivedl církev do složité situace, kterou nebyla vždy schopna dobře zvládnout a jedním z nově nastolených problémů bylo nalezení optimálního vztahu Církve ke světské moci. Přestože to byl právě císař Konstantin, kdo svolal I. nicejský koncil, aby bylo zažehnáno rozdělení vyvolané ariánskou herezí, po nějakém čase se sám přidal na stranu ariánů a jal se je podporovat. Mezi jeho následníky na trůně se objevují jak katolíci, tak ariáni a to s sebou přináší pronásledování obojích. Velcí církevní otcové Hilarius z Poitiers na Západě a Athanasios Alexandrijský na Východě se tak octli několikrát ve vyhnanství. Když se roku 379 stává císařem horlivý zastánce ortodoxie Theodosius, chce rázně ukončit tuto dobu svárů a nepokojů a 28. února 380 proto ediktem vyhláší katolickou víru za státní náboženství. Tento císař je pod značným vlivem svatého Ambrože (připomeňme, že Milán, kde se nacházela Ambrožova stolice, byl v té době sídelním městem císařů na Západě), což je ovšem dvojsečná situace – na jedné straně je císař nucen činit pokání za masakr, který nařídil v Thessalonickém cirku (když diváci zlynčovali zdejšího policejního prefekta, jenž chtěl zatknout oblíbeného závodníka pro obvinění z homosexuality), na druhé straně císař pod arcibiskupovým vlivem omi-

HISTORIE

lostní křesťanské radikály odsouzené za zpustošení jedné z židovských synagog. Ani další církevní Otcové se nerozpakují profitovat z pomoci státní moci, mezi nimi Augustin ve svém boji proti Pelagiovovi a jeho herezi. Tentýž Augustin pak pokládá svou známou interpretaci evangelijních slov „přinutí vejít“ tento výrok za teologické ospravedlnění pro použití násilí ve věcech víry. Už dříve však byl v roce 385 jako první význačný heretik v Trevíru popraven Priscillian. Po pádu západořímské říše je celý Západ uvržen do zmatku temných století počínajícího středověku (Zde je nutno jasně rozlišit mezi hanlivým označením „temný středověk“, které užívá tendenční historiografie, od odborného termínu „temná století“ či „temný středověk“, všeobecně užívaným pro označení počáteční fáze středověku, kdy byla Evropa sužována vpády Avarů, Saracénů, Vikingů a Uhřů a celková kulturní úroveň skutečně poklesla. To však neznamená, že by byla kultura a vzdělanost zcela vymizely, jasnými doklady toho jsou karolínská a otonská renesance.) a v těchto dobách tedy boje o víru zuří zejména na Východě. A opět nastává podobná situace jako před Theodosiem, když jsou totiž mnozí císařové (či císařovny) příznivci rozličných herezí a zastánci ortodoxie jsou tudíž pronásledováni. Mučednickou smrtí zahynul i svatý papež Martin I., krutému mučení byl pak vystaven svatý Maxim Vyznavač, oba odpůrci monotheismu. Zvláště velkou zuřivostí se potom vyznačovaly dvě vlny pronásledování vedené ikonoklasty.

Jak vidno, stálé boje o pravou víru, jež byly vedeny na poli theologickém, dostoupily v urputném zápalu o pravdu a zachování čistoty víry takové intenzity, že ani jedna ze stran se nerozpakovala použít hrubého násilí. Byl zde velký posun od předchozích pohanských náboženství a není se čemu divit! Antické polytheistické systémy nebyly ve skutečnosti ničím jiným než pouhým lidským výtvořem a to často dosti ubohým, jak ukazují kritiky řeckých filosofů na adresu olympských bohů. Ti byli v podstatě pouhými nástroji pro své příznivce, nástroji, které měly zajistit pohodlný život a se kterými se dalo snadno obchodovat stylem „dva býci za klidnou plavbu“. Člověk nebyl k těmto bohům nijak osobně a niterně vázán a už vůbec mu nezáleželo na nějaké pravé víře, vždy šlo o mytologii, jež se v každém městě vyprávěla jiným způsobem. Oproti tomu křesťanská víra byla a je transcendentní,

dává účast na hlubokém osobním vztahu k osobnímu a svrchovanému Bohu. Vyžaduje člověka celého, totálně a absolutně, každou část jeho života a osobnosti (stejně jako judaismus a islám), a proto věřícímu křesťanovi musí naprosto přirozeně záležet na správnosti jeho víry, její přesné formulaci a artikulaci. V Byzanci byla situace nakonec ještě relativně příznivá díky vysoké úrovni vzdělání obyvatelstva, která umožňovala, aby se věřící živě zajímali o problémy víry a dokázali rozumět jejím jednotlivým nuancím. Dokladem toho jsou četné intervence věřícího lidu ve věroučných sporech. Na Západě, který se v jedenáctém století pozvedá z vnitřních rozbrojů a konfliktů je však situace jiná.

Křesťanství vyžaduje člověka celého, totálně a absolutně, každou část jeho života a osobnosti, a proto věřícímu křesťanovi musí naprosto přirozeně záležet na správnosti jeho víry, její přesné formulaci a artikulaci.

Kati nebo byrokrati?

Zdejší věřící byli v drtivé většině negramotní, takřka sami venkované, kteří neměli možnost slyšet svého biskupa a pokud měli kontakt s knězem, jeho kulturní úroveň byla jen zřídka podstatně vyšší než jejich. Takoví lidé jsou naprosto bezbranní proti alespoň trochu dobře podanému kázání heretiků, kteří se vynořují v dvanáctém století a kráčí krajem. Různými cestami se tehdy do Evropy dostávají nejrůznější verze znovuoživlého manicheismu, jehož hlavním představitelem je hereze katarů (podle místa, kde měli své zázemí, zvaných také albigenští). Rozmanité krizové jevy, které se v té době v Církvi objevují, činí lid ochotný naslouchat jejich kázání. Ale pozor! Vesničané, kteří je poslouchají, nechtějí nikterak opustit katolickou víru, prostě jen naivně následují první systematické a uspořádané kázání, které ve svém životě dostanou — z úst heretika, který je navíc skálopevně přesvědčuje (a sám je o tom přesvědčen také!) že je katolíkem a ne heretikem. První a neúčinnější reakcí na kázání je kázání, a proto je také reakcí Církve založení řádů, které se věnují kázání — dominikánů a františkánů. Členové těchto řádů účinně káží a stejně lehce jako byli prostí lidé přivedeni k herezi, jsou přivedeni zpět k pravé víře.

Ještě před vznikem těchto řádů se

však objevuje záladnější hrozba, která značně komplikuje situaci. Albigenští, neboli kataři, jsou vzati pod ochranu mocných hrabat z Toulouse. Ti tak činí pouze z politických, nikoliv náboženských důvodů, pozice heretického hnutí je však takto upevněna, takže může vytvořit pevnou a dobře propracovanou strukturu. Ta je mnohem odolnější proti kázání a neústupnější ve vyjednávání. Poté, co je zavražděn jeden z papežských legátů, se papež obrací na světskou moc a francouzský král se s radostí chopí příležitosti k boji proti svým silným vazalům. Precedens je ustanoven a čtvrtý lateránský koncil roku 1215 zavazuje pod hrozbou exkomunikace všechny světské pány k razantnímu boji proti herezi.

Jak vidno, jen těžko je možné rozumně tvrdit, že církev heretikům nic neudělala — vždyť přece popravovala světská moc! — když tato k tomu byla nabádána církevními institucemi. Toto rozlišení mezi světskou mocí a církevní je však přesto důležité nejen pro pochopení toho, jak inkvizice fungovala. Předně je třeba říci, že světská moc bojovala proti herezím různě a například v Anglii takřka vůbec ne, tudíž zde inkvizice prakticky nepřišla ke slovu. Vidíme, že Církev tuto podporu světské moci vyžadovala, ale pouze tam, kde ji považovala za nutnou k ochraně víry, ne tedy jako nějaký univerzální nástroj, který má být plošně a trvale ustaven proti herezím. Tady se dostáváme k jedné slabíně jistého druhu dějepisné reflexe, která se snaží historii vidět striktně v příliš racionálních a univerzálních pojmech. Třebaže byl středověk na duchovní rovině univerzální v míře svrchované, pokud se podíváme na jeho materiální stránku, ta byla naopak velmi roztržštěná. Naprosto v žádné doméně praktického života neexistovala centralizace — ať už šlo o obchod, státní zprávu, soudnictví, či informace. Je sice pravdou, že inkvizice svým způsobem přispěla k jisté centralizaci a „globalizaci“ tehdejšího světa, i ona však zůstávala až zoufale podmíněná možnostmi středověkého světa.

Takových zvěrstev, jaká jí přisuzují její fanatičtí odpůrci — naprosto přemrštěné miliony mrtvých či vytvoření jakéhosi obřího policejního státu — prostě nebyla schopna ani při nejlepší, či spíše nejhorší vůli. Inkvizice působí v době, kdy prostředkem státní správy je husí brk, státní spravedlnosti meč a státní komunikace dobře okovaný vraník. To také vysvětluje, proč byla zavedena taková institucionální podoba inkvizice,

HISTORIE

kteřá je nejznámější a jejíž vykonáváním byl pověřen Řád bratří kazatelů. Když totiž měla světská moc stíhat kacířství, potřebovala odborníky, aby mohla určit, kdo kacířem je a kdo není a jen velký řád se studijním zaměřením jí mohl poskytnout dostatečný počet vyškolených a vzdělaných osob.

Ve snaze vyzdvihnout přínos inkvizice se někteří její apogeti pustili do zuřivého osočování světské spravedlnosti té doby, což ovšem může být poněkud zavádějící. Neexistuje žádná obecná „světská spravedlnost“ té doby, jak jsme mohli vidět výše. Každé městečko si žárlivě střeží autonomii svého práva, možnost trestat své zločince, proto si s inkvizicí do jisté míry konkuruje, nelze ovšem říci, že by jedna justice byla méně spravedlivá než druhá. A především, obě trpí mankem jakékoliv kriminalistické podpory. Jejich vyšetřovací prostředky nemohou sestávat než z výpovědi svědků, kteří se v drtivé většině rekrutují z nevzdělaných a pověřivých lidí, mučení a výslechů obviněných. Vše jim znesnadňují nejruznější privilegia, která chrání jednotlivé šlechtice, církevní osoby, příslušníky cechů, členy univerzit... Středověká společnost je ve skutečnosti téměř bezbranná vůči zlu, což vytváří atmosféru strachu, která se podepisuje i na vzniku inkvizice. O to se brání urputněji a zuřivěji. Inkvizice má v této situaci jen pár výhod oproti jiným druhům justice. Disponuje především rozsáhlými a kvalitně vedenými archívy (což vytváří požadavek na pořizování protokolů z vyšetřování) a také dobře zpracovanými příručkami pro inkvizitory. I ty ovšem selhávají, pokud se objeví nějaká nová, „originální“ hereze. Můžeme potom vidět zoufalou snahu inkvizitorů napasovat ji na hereze, které mají již zaneseny v příručkách, i jejich údiv, když ji tam nemohou nalézt.

Inkvizitor schizofrenik

Jak názorně dokládá Grzegorz Rys ve své knize *Inkvizice* (Grzegorz Rys: *Inkvizice*; Mladá fronta, Praha 2004 — nelze než doporučit k četbě tuto jedinou komplexní a vyváženou publikaci o inkvizici, která je dostupná v češtině), inkvizitor se nacházel jako kněz v dosti rozpolcené pozici. Na jedné straně je jeho úkolem odhalit odchylku od víry a ochránit před touto deviací věřící lid, na druhé straně má mít stále na zřeteli také věčnou spásu obviněného a nevyjímat ho z milosrdenství, které Církev projevuje vůči hříšníkům. Přestože se i v řadách inkvizitorů



Foto: archive

nežřídka objevili lidé mravně zkažení, lstiví a zákešní, či příliš horliví fanatici, rozhodně nešlo o nějaký spolek sadistů či krutých a nelitostných pronásledovatelů kohokoliv. Takoví lidé by ve své roli příliš neuspěli — inkviziční orgány byly neustále pod pozorným dohledem konkurenční tribunálů a také biskupů. A nebylo neobvyklým jevem, že byl nespravedlivý inkvizitor kvůli jejich stížnostem zbaven úřadu. Za dobrého inkvizitora nebyl nikdy považován ten, který přivedl na hranici nejvíce lidí, ale ten, který jich nejvíce obrátil na víru a odvrátil od jejich omylu. Ve skutečnosti bylo každé upálení prohrou a rezignací inkvizice, jejíž představitelé disponovali mnohem lepším vzděláním a erudicí než obvinění a přeci ho nebyli schopni rozumově přesvědčit o jeho omylu a vyvrátit ho. Nežbylo jim pak než udělat to jediné, co jim podle jejich vlastního mínění a přesvědčení zbývalo — ochránit společnost od nebezpečí bludu tím, že popraví herezika. Zatímco však dnešní společnost si ve svém výkonu spravedlnosti spravedlnost uzurpuje definitivní a výlučným způsobem, ta středověká si alespoň byla vědoma své omezenosti a popravu nevnímala jako definitivní dovršení spravedlnosti, ale mnohem spíše jako jakési „odeslání hříšníka k nejvyšší instanci“. Jakkoliv to může znít hrozně, máme dostatečně dobré důvody věřit, že mnozí inkvizitoři byli pevně přesvědčeni, že upálit odsouzeného a zatvrzelého herezika je to nejlepší, co pro něj mohli učinit. Zabránili mu v páchání jeho hříchu a krutý trest ho mohl očistit tak, že mohl uspět u soudu Božího.

Strach, o kterém již byla řeč, měl pa-

radoxně i jistý pozitivní účinek. Drtivá většina vyšetřovaných se velmi záhy přiznala a vyvázla tak s lehkými kajícími tresty. Problém nastal, pokud někdo zprvu podlehl mučení a poté svou výpověď odvolal. Vzhledem k omezenému počtu prostředků, které měly vyšetřovací orgány k tomu, aby zjistily pravdu, tak byly uvrženy do rozpolcené situace. Na jedné straně požadovaly doznání pořízené bez mučení, na druhé straně samotné mučení bylo považováno za oprávněný prostředek a jako takové bylo uznáváno i církevními pastýři, jak to konstatuje *Katechismus katolické Církve* (článek 2298). Systém postupného zpřísňování trestů však ale i tak vedl k tomu, že na samotnou hranici se nakonec dostali jen lidé, kteří byli dobře srozuměni se svým osudem a odmítli doznání s plným vědomím následků. Byli mezi nimi světci, čestní lidé i opravdoví kriminálníci či zločinci, kteří neváhali užívat stejně krutých prostředků jako samotná inkvizice. Do srdcí těchto popravených, jejichž zaznamenaný počet se v průběhu několika staletí vyšplhal do řádu tisíců, už nikdo nenahlédne.

Za dobrého inkvizitora nebyl nikdy považován ten, který přivedl na hranici nejvíce lidí, ale ten který jich nejvíce obrátil na víru a odvrátil od jejich omylu.

Soumrak inkvizice

Instituce inkvizice byla závislá na jedné z modalit vztahů Církve a svět-

HISTORIE

ské moci, proto není divu, že nepřezila dobu trvání této konkrétní modality. S vystoupením Martina Luthera se ukázalo, že světská moc se již nedá tak snadno přimět k vykonávání příkazů moci duchovní a rozpad katolického universa tak vymezuje úpadek inkvizice. Navíc s vynálezem a rozvojem knihtisku se stává stále méně možným zabraňovat v šíření myšlenek neslučitelných s katolickou vírou silou. Většina evropského obyvatelstva se nyní dostává do situace, kdy si může reálně zvolit svou konfesní příslušnost, což vyvolá kolotoč děsivých náboženských válek, které dají zmučenému obyvatelstvu zapomenout na hrůzu, kterou budila inkvizice. Konečně proces sekularizace zahájený s osvícenstvím odejme církevním představitelům poslední zbytky světské moci.

V nynější době již církev a její představitelé dobře a hluboce seznali, že víru je třeba bránit a proti mylným názorům bojovat, ale síla užitá v tomto boje je pouze kontraproduktivní. Sklidili jsme trpké plody příliš úzkého spojení Církve a státní moci, a to nejen ze strany těch, kteří povstali proti starým monarchiím a spolu s nimi i proti Církvi se zbraní v ruce, ale také od mnohých vládařů, kteří se prohlašovali být těmi nejkatoličtějšími. Již Filip IV. Sličný využil obvinění z kacířství k vnitropolitickému tažení proti templářům a slabý papež Klement V. na tom nedokázal nic změnit. Angličanům posloužil zmanipulovaný církevní proces k popravě svaté Johanky z Arku, samotná španělská inkvizice se vymkla z jakékoliv kontroly papeže, a její obětí se stal i tak velký duch a významný prelát jako arcibiskup toledský a primas španělský, významný dominikánský teolog tridentského koncilu, Bartolomeo Carranza. Méně křiklavě se uzurpace církevní moci odehrála i v dalších státech, jejichž panovníci se proklamovali za věrné syny Církve — Francii či Rakousku.

Shrnutí

Inkvizice byla jen jednou zastávkou ve dlouhé historii vztahů světské a církevní moci, zastávkou neradostnou, zdaleka ne však nejvýznamnější. Byla ustanovena jako nejlepší možné řešení, které tehdejší církevní představitelé byli schopni najít, a pokud byl vždy ideálem stav, kdy by jí nebylo bývalo zapotřebí, ideálem inkvizice samotné bylo obrátit potencionálního kacíře ještě předtím, než se dostal k soudu. Mezi inkvizitory se zdaleka nenašly jen postavy fanatic-



Foto: Corbis

ké, ale i světci jako papež Pius V., či dokonce mučedníci jako Petr Veronský. Při spravedlivém boji za obranu víry někdy spolu s herezi učinili předmětem pronásledování i heretika a vylili tak dítě i s vaničkou. Ostatně cesty spravedlnosti — a zdaleka nejen té inkviziční — byly křivolaké, a tak někdy v jejich sítích uvízly malé ryby, zatímco skuteční odpůrci víry se často problémům vyhnuli. Někteří pak šli zcela odhodlaně do ostré konfrontace, s plným vědomím toho, co riskují, jako ve známém případě Giordana Bruna. Inkvizice byla jistým způsobem příkladem ne příliš úspěšné snahy ubránit to, co se jejími prostředky bránit dalo jen stěží, a je třeba litovat nejen popravených, ale i toho, že vpsledku nebylo dosaženo toho, co bylo principiálním cílem inkvizice — ochrany víry.

Nakonec se stala inkvizice — dlouhou dobu po svém zániku, když už z ní nezbyla než legenda, účinným nástrojem boje proti Církvi a jejímu učení v ruce radikálních osvícenců jako příklad údajného církevního tmařství a netolerance. Mnohem účinnějším prostředkem ochrany víry se ukázalo být to, co vždy šlo ruku v ruce s represí, ba ji i předcházelo — obnova církevního života a jeho vnitřní obroda, zakládání nových řádů,

pečlivé studium a osvěžení evangelijního ducha. Dnešní společnosti přijde jistě idea, že by někdo měl být trestán za své přesvědčení, ať už je jakékoliv (ať už tedy byli potrestaní skutečně heretici či nikoliv), naprosto nepochopitelná. I my máme jistě mít za svou myšlenku náboženské svobody. Je však na místě se ptát, jestli dnešní podoba tolerance v ústech kritiků křesťanství není spíše lhověstostí, či dokonce naprostou neschopností přijmout jakoukoliv pravdu za objektivní a konstitutivní pro lidský život. Nestojí za neschopností dnešní západní společnosti čelit dravosti islámu právě skutečnost, že svobodu přesvědčení vyměnila za svobodu od přesvědčení a z rezignace na prosazování pravdy násilím učinila rezignaci na pravdu jako takovou? Pokud křesťané v průběhu dějin pro svou víru zabíjeli, tak mnohem častěji pro ni umírali a pokud se jí snažili vnucovat i násilím, byli rozhodně přesvědčeni o její nutnosti pro spásu a blaho člověka. A toto přesvědčení, které dalo nešťastným způsobem vzniknout i inkvizici, která se dopustila jistě politováníhodných činů, musíme mít za své i my, pokud se chceme nazývat křesťany.

Fr. Ludvík Vít Grundmann OP
Autor studuje filosofii v Bordeaux.

KOMENTÁŘE

Dobré zprávy z Bruselu

V evropské metropoli se uskutečnil mezinárodní kongres o evangelizaci měst. Čeští věřící byli při tom.

„Pojďte a uvidíte,“ hlásají velké transparency na všech bruselských kostelech. „Církev byla založena ve městech. Nebude tedy správné, když právě ve městech znovu ožije?“ nesou se slova bruselského metropolitů katedrálou svatého Michaela. Mše svatá je přes satelit přenášena do mnoha zemí. Celé město již od neděle prožívá něco nezvyklého. Všude na ulicích jsou vidět pestrobarevné hábity tradičních kongregací i nových komunit. Všechny kostely jsou otevřené a probíhá opravdová slavnost Církve se vším všudy. S krásnou liturgií, procesími, kázáními, přednáškami, diskusemi, charitativními akcemi i festivalem kultury a umění.

Církev na každém kroku

V týdnu 29. 10. – 5. 11. 2006 se Brusel stal dějištěm významného počínání nové evangelizace velkých metropolí. Spojit kongres (přednášky velkých osobností na toto téma a workshopy) s následným uvedením do praxe byla prvotní intuíce členů komunity Emanuel. S nápadem oslovili bývalého arcibiskupa Paříže kardinála Lustigera, který přizval k projektu své přátele, kardinála Schönborna z Vídně, kardinála Policarpa z Lisabonu a bruselského kardinála Danneelse. Po úspěchu prvního kongresu, který se konal v roce 2003 ve Vídni, se připojil ještě kardinál Erdő za Budapešť.

Na vlastní pěst jsem se vypravila na kongres do Paříže v roce 2004. Byl to tak silný zážitek, že jsem oslovila kamarádku z farnosti a odjely jsme do Bruselu. V katedrále jsme potkaly manželský pár z Čech: „Žijeme tady a pracujeme už rok a půl. O kongresu víme. V pátek večer určitě přijdeme na modlitbu s komunitou Taizé.“ Nakonec se ocitli mezi 500 opozdilci, kteří se již z bezpečnostních důvodů do katedrály nevešli. Nezbýlo než se modlit venku a sledovat dění na plátnech. Uvnitř se zatím tísnilo modlících se a zpívajících křesťané spolu s arcibiskupem i královnou Fabiolou.

„Je to opravdu vidět všude,“ zkonstatovala Jordane, pokřtěná, ale nepracující mladá žena. Na mši svatou nechodí, ale v neděli se vypravila na zahajovací večer kongresu. Za přítomnosti královského páru vyslechla zcela zaplněná bazilika koncert duchovní hudby. Podobně jako Jordane je na tom většina



Foto: esprit-photo.com

obyvatel Bruselu: 65 % se jich hlásí ke katolictví, ale za praktikující se dá považovat pouhých 5 %.

Nejen hudba byla slyšet na každém kroku. Kardinál Danneels si přál, aby byla zvlášť rozvinuta evangelizace cestou krásy, umění a kulturního dědictví. A to se podařilo. Bohoslovci spolu s historiky umění připravili evangelizační prohlídky v muzeu starého umění, tématicky zaměřené na Eucharistii, na postavu Panny Marie a na dějiny spásy. „Spolupráce probíhala dobře,“ pochvalovali si. „Není to zas tak nové, v muzeu probíhají podobné katecheze cestou umění po celý rok.“

„Pojďte a uvidíte“

Kongresu předcházely roční přípravy, na jejichž počátku stál kardinál Daneels sám jako voják v poli. Čelil nedůvěře téměř všech kněží. Jejich poslušnost se ale nakonec vyplatila: Zbystřili občané Bruselu, úředníci evropských institucí i média: tento týden byla Církev opravdu vidět, a nutno dodat, že se ukázala v plné kráse a bohatství své katolicity. Účastníky kongresu s batůžky a šálami s logem „Pojďte a uvidíte“ člověk potkával všude.

„Naše farnost byla rozdělena na dvě skupiny,“ vyprávěl nám Antoine, muž ve středním věku. „Jedna chodila na nedělní mši svatou ráno a druhá večer a mezi sebou vůbec nekomunikovaly. Díky tomu, co jsme přichystali pro kongres, se lidé seznámili a obě skupiny slavily mši svatou společně.“ V této farnosti lidé spolu s farářem nasbírali množství jedlých kaštanů, které pak opékali před kostelem, a rozdávali kolemjdoucím spolu s pozváním na duchovní program. Před kostelem hrála kapela slo-

žená z dětí farníků a uvnitř kostela byla adorace. Během odpoledne chodili po okolní čtvrti dvojice „misionářů“, rozslaných panem farářem. Farníci oslovovali lidi na ulicích, zvěstovali jim evangelium a zvali je na farní akce.

Nešlo ale jen o evangelizaci. Velkou návštěvnost měly i kulaté stoly na aktuální témata. Ukázaly, že křesťané mají co říci k otázkám, které se týkají belgické společnosti i budoucnosti Evropy.

Příště Budapešť. Po ní Praha?

„Je to model, který je uskutečnitelný a exportovatelný,“ řekl kardinál Schönborn, „spojili jsme kongres s městskou misí, osvědčilo se to a vidíme plody.“ Ve Vídni, kde se kongres konal před třemi lety, byl impulsem pro velké množství dalších aktivit. Církev dostala více prostoru ve veřejných médiích a každoročně opakovaná akce zvaná „dlouhá noc církve“ předčila svým úspěchem všechna očekávání. Sám vídeňský arcibiskup chodí v době předvánočního shonu hlásat spolu s mladými lidmi evangelium do nákupních center. Novinářům přítomným na závěru kongresu řekl: „Kdo jednou okusil radost z hlásání evangelia, už nemůže nikdy přestat.“

A co bude dál? „Příští rok v Bruselu bude kongres slavnostně zakončen. Nyní je třeba, aby se dohodlo několik dalších arcibiskupů, například ze zemí střední Evropy, a udělalo se druhé kolo kongresu. My jim rádi předáme veškeré své zkušenosti,“ uvedl kardinál Schönborn.

Logo budapešťského kongresu bude „Dám vám budoucnost a naději“ (srov. Jer 29,11). Ano, Pán ještě dává Evropě šanci.

Hana Mrňáková

Autorka je studentkou.

KOMENTÁŘE

Islám v Evropě – Evropa a islám

Aneb o čem v Praze bádali experti na islámský svět

Není to zas tak často, že by člověk mohl být hrdý na některého ústavního činitele. I takové situace ale občas nastávají. Na konferenci o soužití islámu a Evropy v Praze, pořádané Občanským institutem, vystoupil se zahajovacím projevem ministr zahraničí Alexandr Vondra. Jasně a přesvědčivě vystoupení účastníky ze západní Evropy a USA takřka šokovalo. „Tohle by si v Západní Evropě nikdo nedovolil říct...“

Říct jasné slovo

A co že někdejší disident Alexandr Vondra řekl tak světoborného? Jen to, že nehodlá papouškovat slova o islámu jako velkém a mírumilovném náboženství, které nemá nic společného s malou skupinkou teroristů. Že věří, že většina muslimů je pro mírové soužití.

Že v Evropě žijí miliony muslimů a většina z nich přispívá k naší sociální a kulturní rozmanitosti. Ale rostou mezi nimi i nálady, které jsou zásadně nepřátelské k západním zájmům a hodnotám. A to i mezi těmi, které jsme až dosud považovali za umírněné. A Západ musí být připraven. Bohužel, na Západě je silná tendence vinit sami sebe ze současné krize. Bohužel, někteří se snaží nahradit náš tradiční systém hodnot, vyplývající z židovsko-křesťanské tradice, neurčitou amorfni směšninou. „Radikální islám,“ zakončil ministr Vondra svou přednášku, „je největší hrozba bezpečnosti a prosperity Evropy.“

Západ – objekt obdivu i nenávisťi

Mezi účastníky byl americký arabista Daniel Pipes, Němec Hans-Peter Radatz nebo dlouholetý předseda evropské unie arabistů a islamologů, Belgičan Urbain Vermeulen. Všichni se shodli na tom, že cílem islamistů je ovládnout nejen muslimské oblasti, ale celý svět. A proto je žádný ústupek nezastaví. Na svůj cíl pohlížejí s vpravdě orientální perspektivou – nemusí se podařit dnes, ani zítra, ani za jejich života, ale konečné vítězství je jisté. Bůh si to (v jejich podání) přeje.

Byl to právě Daniel Pipes, muž, kterého al-Kajda veřejně vyzvala ke konverzi k islámu, kdo odhalil kořeny islamismu. „Radikální islám je jen momentem v dějinách islámu. Mnohem více než ze skutečných islámských tradic čerpá svou



Foto: etradbia.cz

motivaci z obdivu k totalitním ideologiím 20. století – z fašismu, nacismu a komunismu.“ Většina ideologů radikálního islámu nemá náboženské vzdělání, překvapivě často studovali nebo žili na Západě a leccos západního jim není cizí. (Například soudánský fundamentalistický vůdce Hasan Turábí rád sleduje americké komedie a miluje francouzskou kulturu. Šéfa politického odboru palestinského Hamasu Abú Marzúka zase policie zatkla na letišti v USA, když jel zapsat svého syna do americké školy...)

Radikální islamisté vytvářejí pod heslem návratu k čistému původnímu islámu zcela nové instituce. „Tradiční islám se vyznačoval neformální organizací. Doslova každé důležité rozhodnutí – stanovení kanonického textu koránu, vyloučení filosofického zkoumání či výběr směrodatných náboženských badatelů – padlo neorganizovaným, konsensuálním způsobem. Islámští fundamentalisté, kteří tento odkaz neznají, zřídili strukturu připomínající církev. Tento trend vznikl v Saúdské Arábii, kde vládní orgány vybudovaly celou řadu nových institucí. Stejně tak v Íránu, kde ajatolláh Chomejní vytvořil do té doby neexistující a silně centralizovaný islámský episkopát pod svým vedením.“

Islámský přínos Evropě

Zatímco Daniel Pipes zdůraznil rozdíly mezi tradičním a radikálním islámem, profesor Vermeulen zdůraznil některé konstanty islámského pohledu na svět. Svět podle koránu se dělí na *Dár el islám* (svět islámu) a *Dár el Kufr* (svět nevěřících), známý také jako *Dár el Harb* (svět války). Tímto *Dár el Harb* je v současnosti i Evropa. A řada muslimů bere

vše, co je v koránu, doslova do písmene jako návod k životu. Bez toho, že by uznala, že některé věci byly dobové a společensky podmíněny tím, že korán byl napsán v prostředí bojovných nomádských kmenů v 7. století... Ovšem vědecké zkoumání koránu je v islámu vyloučené. Ostatně kritičtí vědci a filozofové to měli v islámu vždy těžké. Profesor Vermeulen působivě popsal, s jakými obtížemi se potýkali například věhlasní islámští učenci z 12. století Avicenna a Averroes, kteří středověké Evropě do značné míry zprostředkovali aristotelovské dědictví. Ve své době byli faktickými disidenty a jejich dílo se dočkalo uznání až díky tomu, že je objevili, přeložili a dále šířili evropsští scholastikové, především Albert Veliký a svatý Tomáš Akvinský. Filozofie v islámu byla vždy chápána jako podezřelá, jako něco, co odvádí věřící od víry.

Šaría od Boha

Urbain Vermeulen se zastavil i u tolikrát skloňovaného islámského náboženského práva *šaría*, které se aplikuje na všechny oblasti života. „Islám nezná rozdělení duchovního a světského. Když v 10. století v Bologni našli originální texty římského práva, Církev okamžitě zvolala – *Ecclesia vivit Lege Romana* – Církev žije podle římského práva. Tedy ne podle božského, ale podle lidského práva. A to se samozřejmě v průběhu dějin může změnit. *Šaría* se změnit nemůže, protože ta je v muslimském podání od Boha. A co je od Boha, to se nemění...“ Muslimové tak jsou nuceni žít i ve 21. století podle norem ze 7. století.

Matyáš Zrno

Autor pracuje v Občanském institutu.

DOTAZY ČTENÁŘŮ

Čtverý příchod Krista

Řada čtenářů vyjádřila přání seznámit se stanoviskem učitelského úřadu na různé aktuální otázky. Na zaslané dotazy týkající se víry a mravů odpovídají kněží Řádu bratří kazatelů (dominikánů) s úmyslem stanovisko Církve srozumitelně zprostředkovat. Dotazy lze zasílat na korespondenční adresu redakce uvedenou v tiráži.

Jak je to se „čtverým příchodem Kristovým“?

Marie Vlčková

Rozjímání nad Kristovými příchody

V tradici Církve se objevuje rozjímání nad příchodem Krista, kdy se s ním lidé nějak setkávají. Různí autoři pak rozjímají nad těmito příchody a zmiňují další příchody, už ne tak zjevné. Tak vzniklo i rozjímání nad čtverým příchodem Krista. Věřící se s tímto rozjímáním běžně setkají v jedné adventní písni, která ho nejen zmiňuje, ale i vykládá. Text je od středověkého teologa Lukáše Pražského (†1528), který během svých studií na Univerzitě Karlově odpadl k Jednotě Bratrské.

Text sám říká: *Krista čtvero příští Písmo svaté jistí: nejprvnější v těle, druhé v duši celé, třetí při skonání, čtvrté o vzkříšení.* Říká se zde, že Písmo svaté nám zmiňuje čtyři odlišné příchody Krista. Dva se týkají obecně lidských dějin a dva osobních dějin každého z nás. Příchod Krista na svět v lidské přirozenosti a jeho druhý příchod na svět k soudu se týká všech lidí – minulých, přítomných i budoucích, bez ohledu na to, jestli někdo chce nebo nechce a oba jsou zjevné. Příchod Krista do srdce člověka a setkání člověka s Kristem ve smrti se týká více osobních dějin, které už spoluvytváříme svým přičiněním a tato setkání zůstávají skrytá.

Jiné výklady

Některé výklady čtverého příchodu Krista spojují soud soukromý při smrti člověka a všeobecný soud na konci časů a zmiňují příchod Krista od věčnosti plozením z Otce. Když se však mluví o čtverém příchodu, mluví se především o tom, co se nějak konkrétně týká člověka, mluví se o Božím působení navenek, ne tolik o skrytém životě Boha jak je sám v sobě.

Svatý Bernard

St. Bernard z Clairvaux například zmiňuje pouze troji Kristův příchod a ve svém adventním kázání říká: Při prvním ho bylo vidět na zemi a stýkal se s lidmi, při posledním budou lidé hledět na



Foto: archivo

toho, kterého probodli, a prostřední je skrytý, v nitru člověka. Při prvním příchází Kristus v těle a bezmocnosti, při prostředním v duchu a moci, při posledním ve slávě a velebnosti.

Vtělení – milost – soud

Každý z těchto zmíněných příchodů je pravda víry, poklad nám svěřený Bohem skrze Církev, ať už je to Kristovo vtělení, jeho milost nám zasloužená jeho utrpením a předávaná skrze svátosti Církve, osobní soud, nebo nakonec všeobecný soud na konci věků. O každém z těchto příchodů a setkání je velmi vhodné rozjímat – pro naše dobro a povzbuzení během našeho putování k věčnosti, jak to dělá i ona zmíněná adventní píseň. Té se přidržíme spíš pro její známost a uživanost, než pro dokonalé vyjádření katolické víry.

První příchod

Proč nejprvo přišel k nám a narodil se nám, praví svaté Čtení: by kázal spasení, k pokání nás volal, mnohé uzdravoval.

Boží Syn přišel na svět, stal se člověkem – jak nám říká katechismus ve čtvrté základní pravdě víry –, aby nás svou smrtí na kříži vykoupil a navěky spasil. Důvodem prvního příchodu, jak nám ho Bůh v Písmu svatém Starého i Nového Zákona zmiňuje, je právě vykoupení a spása: vykoupení z hříchu

a spása jakožto věčná odměna.

V liturgii se na oslavu tohoto prvního příchodu připravujeme během adventní doby, která má čtyři neděle a v liturgických textech nám připomíná nejen první příchod, který se už uskutečnil, ale i poslední, který máme očekávat s touhou a ne se strachem, a proto podle toho i žít.

Druhý příchod

Druhý příchod jeho do srdce lidského: mocí svého slova nás utvořit znova; tluče u tvých dveří, každý mu otevři.

Jako druhý příchod Krista se správně zmiňuje jeho příchod do srdce člověka. Ten má mnoho úrovní. Od touhy po Bohu, přes slyšení Božího slova, víru, až po přijetí svátostí, především křest, kde jsme obdařováni milostí posvěcující, skrze niž v nás tajemně přebývá Bůh, a zvláště skrze eucharistii. To rezonuje se základní pravdou víry, že Boží milosti je ke spáse nevyhnutelně potřeba.

Každá ze svátostí je opředena liturgií, ale nejvýrazněji eucharistie spojená se mší svatou. Každé přijetí kterékoliv svátosti je setkání s Kristem skrze jeho milost, ale při svatém přijímání je to samozřejmě nejvýraznější, protože zde se setkáváme nejen s Boží milostí, ale k nám na pár chvil přichází sám dárce veškeré milosti tělesně, se svým Božstvím i se svým lidstvím.

NA ZÁVĚR

Třetí příchod

Třetí příchod čeká při smrti člověka: proto velí bdít a strážlivě žít, neboť člověk neví, kdy se smrt dostaví.

Třetí příchod se týká soukromého soudu, kde se hned rozhodne, zda jde duše do nebe nebo do pekla nebo zda je třeba odpykat tresty za viny v očistci. Proto nám církev připomíná v páté pravdě víry, že lidská duše je nesmrtelná a smrtí bytí člověka nekončí, a v druhé pravdě víry, že Bůh je nejvyšší spravedlivý — protože právě zde, ve smrti, se jeho spravedlnost velmi uplatní.

Není to v pravém slova smyslu Kristův příchod a setkání s ním osobně, ale spíše setkání s jeho spravedlností a soudem. Bůh ví, jak je tento okamžik umírání důležitý a rozhodující pro celou věčnost. Nebude další možnost obrácení, polepšení, nápravy... Proto nabízí skrze církev svátost pomazání nemocných, jejíž obřad je opět širší než sama svátost. Vždyť se zde odpouštějí hříchy, promíjejí viny, přijímá se Pokrm na poslední cestu a posiluje se vůle, aby zůstala v dobrém a odolala zlému. Člověk takto vybaven,

posílen a připraven se může na setkání s Kristem jen těšit, přestože umírání zůstane těžké!

Čtvrtý příchod

Čtvrtý příchod bude, až den soudný přijde: v onu slavnou dobu vstanou mrtví z hrobu; tu by rád nejuden skryl se před svým Pánem.

O druhém příchodu Krista — na konci časů — nám Písmo svaté mluví na více místech a popisuje ho jako den soudu, den hněvu, den zúčtování, konečné rozhodnutí, zda půjde o věčnost v pekle nebo v nebi — na rozdíl od předchozího osobního soudu se týká i těla, které bude tehdy vzkříšeno. Jak bude tento poslední Kristův příchod vypadat konkrétně, nevíme a nevíme ani, kdy přesně přijde. Nevíme ani jak bude vypadat ono setkání s Kristem soudcem. Každopádně nebudou zavržení patřit na jeho Božství, na to, jaký skutečně je, ale na jeho lidství, jak ho mohli lidé vidět už předtím na zemi.

Toto očekávání Paruzie je součástí Adventu, ale je širší, protože se nevztahuje k tomu, co bylo, ale k tomu, co přijde, co nás teprve čeká a na co je třeba se

připravit: totiž na příchod, který bude, nejen na oslavu příchodu, který už byl.

Je mnoho příchodů, mnoho setkání...

O příchodu Krista můžeme svobodně rozjimat, stačí se držet katolické víry. Snadno si pak všimneme, že nezáleží, zda říkáme: dvojí příchod, trojí příchod, čtyřerý příchod, stý příchod... protože jsou to jen úhly pohledu na tajemství setkání Boha a člověka, člověka a Boha.

Všimneme si, že přestože jsme se ne-setkali s Kristem v těle mezi lety jedna a třiatřicet, setkáváme se s ním ve svátostech často denně.

Všimneme si, že naše obrácení — první, druhé, a mnohé další je opět příchodem Krista k nám s mimořádnou milostí. Všimneme si, že setkání s lidmi je mnohdy setkání s Kristem v nich... A tehdy nám bude velmi záležet na tom, abychom se s Ním setkali, až definitivně přejdeme z tohoto života do věčnosti, na tom, abychom mohli jednou, až se dovrší dějiny, stát po jeho pravici a slyšet: „Pojďte, požehnaní mého Otce...“

P. Cyprián Suchánek OP

Liturgická čtení

3. 12. Neděle	Jer 33,14–16, Žl 25, 1 Sol 3,12–4,2, Lk 21,25–28.34–36 <i>1. neděle adventní</i>		
4. 12. Pondělí	Iz 2,1–5, Žl 122, Mt 8,5–11 <i>sv. Jan Damašský, sv. Barbora</i>	7. 12. Čtvrtek	Iz 26,1–6, Žl 118, Mt 7,21.24–27 <i>sv. Ambrož</i>
5. 12. Úterý	Iz 11,1–10, Žl 72, Lk 10,21–24 <i>sv. Sába</i>	8. 12. Pátek	Gn 3,9–15.20, Žl 98, Ef 1,3–6.11–12, Lk 1,26–38 <i>Slavnost Neposkvrněného početí Panny</i>
6. 12. Středa	Iz 25,6–10a, Žl 23, Mt 15,29–37 <i>sv. Mikuláš</i>	9. 12. Sobota	Iz 30,19–21.23–26, Žl 147, Mt 9,35–10,1.5–8 <i>sv. Valerie</i>
10. 12. Neděle	Bar 5,1–9, Žl 126, Flp 1,4–6.8–11, Lk 3,1–6 <i>2. neděle adventní</i>		
11. 12. Pondělí	Iz 35,1–10, Žl 85, Lk 5,17–26 <i>sv. Damas I.</i>	14. 12. Čtvrtek	Iz 41,13–20, Žl 145, Mt 11,11–15 <i>sv. Jan od Kříže</i>
12. 12. Úterý	Iz 40,1–11, Žl 96, Mt 18,12–14 <i>sv. Jana Františka de Chantal</i>	15. 12. Pátek	Iz 48,17–19, Žl 1, Mt 11,16–19 <i>sv. Valerián</i>
13. 12. Středa	Iz 40,25–31, Žl 103, Mt 11,28–30 <i>sv. Lucie</i>	16. 12. Sobota	Sir 48,1–4.9–11, Žl 80, Mt 17,10–13 <i>sv. Adelhaida</i>

RC MONITOR — zpravodajský čtrnáctideník vydávaný o. s. Res Claritatis pod záštitou České dominikánské provincie. Noviny jsou zaměřeny na osvětu široké veřejnosti v oblasti života a postojů římskokatolické Církve jako prevence náboženské nesnášenlivosti a xenofobie. Publikované zprávy jsou zveřejňovány na zpravodajském serveru <http://res.claritatis.cz>. ISSN: 1214-8458. MK ČR E 15474.

Korespondenční adresa redakce: Res Claritatis, Husova 8, 110 00 Praha 1, e-mail: redakce@claritatis.cz, číslo účtu: 1683820001/2400.

Redakční rada: Vít Cigánek, RNDr. Václav Frei, Mgr. Michaela Freiová, JUDr. Ing. Jiří Karas, P. Mgr. Pavel Mayer OP, Zdeňka Rybová, Mgr. Radim Ucháč, Kateřina Ucháčová, Ondřej Vaněček. **Teologický poradce:** P. Mgr. Pavel Mayer OP.

Objednávky: Noviny jsou distribuovány zdarma a lze je v požadovaném počtu kusů objednat na korespondenční adrese redakce. Jejich vydávání je možné jedině díky zasláním darům, které pokrývají náklady na tisk a distribuci. Náklady na jedno číslo činí přibližně 10 Kč, což ročně znamená 240 Kč. Všem dárcům Pán Bůh zaplať. Dary lze podle § 15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. uplatnit pro snížení základu daně.